

ÂSİM KIRÂATININ HAFS RİVAYETİNE GÖRE SEKTE KAVRAMI VE MANAYA ETKİSİ SAKTAH ACCORDING TO HAFS' REPORT OF ASİM RECITATION AND ITS EFFECT ON MEANING

2015 • SAYI: 1 • SAYFA:119-127

A. CÜNEYT EREN
DOÇ. DR., DOKUZ EYLÜL Ü. İLAHİYAT FAK.
İBRAHİM ULUDAŞ
DR., DOKUZ EYLÜL Ü. İLAHİYAT FAK.

ABSTRACT

Saktah is discontinuation of two voices by separating without breathing between them during the Qur'an recitation. Although it is variable according to recitation styles, discontinuation time of voice is about the measure of one alif. According to Hafs' report of Asım recitation, there are four saktahs in the Qur'an. The sign of saktah in the Qur'an is to write a letter sîn (س) on the last letter of the word which is saktah required.

'Saktah is a rule connected with both meaning and phonetic structure of the Qur'an. Rules of tajweed teaches systematically which sound would be extended and where pronunciation would be interrupted. This effects reading the Qur'an correctly and phonetically at the same time. On the other hand, it has an important task regarding to emphasis on the true meaning of words which can be misunderstood when it was passed without stooping.

Key words: The Qur'an, Tajweed, Recitation, Saktah, Phonetic

ÖZ

Sekte, Kur'an kıraati sırasında iki ses arasında nefes almadan sesi ayırarak kesmeye denir. Sesin kesilme süresi ise okuyuş tarzına göre değişmekle birlikte yaklaşık bir elif miktarı kadardır. Âsım kıraatının Hafs rivâyetine göre; Kur'an-ı Kerim'de dört yerde sekte vardır.

Kur'an'daki alamenti ise üzerinde sekte yapılmak istenen kelimenin son harfi üzerindeki küçük bir sîn (س) harfi yazılmasıdır.

Sekte hem mana hem de Kur'an'ın fonetik yapısı ile irtibatlı bir kuraldır. Hangi seslerin uzatılacağını, telaffuzun nerelerde kesileceğini sistemli bir şekilde öğreten tecvid ilminin kaideleri, Kur'an-ı Kerim'in doğru okunması adına aynı zamanda fonetik tesir yapar. Diğer taraftan vasıl hâlinde yanlış anlaşılmaya müsait kelime gruplarını fark ettirerek ayırt etme ve verilmek istenen gerçek mana üzerinde vurgu yapma adına da önemli bir vazife yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, tecvid, kıraat, sekte, fonetik

I. Giriş (Tanım ve etki alanı)

Tanım:

Sekte; sözlükte susmak ve iki nağme arasını nefes almadan kesmek, sözü kesmek, sönmek, ayırmak anlamına gelmektedir.¹ Terim anlamı ise sekte; (السَّكْتَةُ قَطْعُ الصَّوْتِ بِغَيْرِ التَّنَفُّسِ) nefes almadan sesi kesmeye denir.² İbn Cezerî (ö. 833/1429): “Sesi nefes almaksızın âdet olarak vakf zamanından daha kısa bir müddet kesmekten ibarettir.” şeklinde tanımlamıştır.³ Burada esas olan kıraat esnasında nefes alınmadan yapılan okumadır. Sekte'nin yapılma süresi bazı ihtilaflarla birlikte ortalama bir elif miktarıdır.⁴

Sekte; vasla (geçmek) has bir kuraldır. Yani; bir kelime, ardından gelen diğer kelimeye veya bir harf diğer harfe bağlanacaksa yapılı.

Kur'an metnindeki alameti ise, üzerinde sekte yapılmak istenen kelimenin son harfi üzerinde konulan küçük bir sîn (س) harfi veya harfin altında (سكته) yazılmasıdır. ‘Bu harfin bulunduğu yerde

¹ Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrerem İbn Manzur, *Lisâni'l-arab*, II, 44; Âsim Efendi, *Kâmus Tercemesi*, 1304, el-Matbaati'l-Bahriyye, İstanbul 1304-1305, I, 578.

² Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed İbnu'l-Cezerî (ö. 833/1429), *en-Neşr fi'l-kirâati'l-aşr*, Dâru'l-Fikri li't-Tibâa, Beyrut, I, 240; İbrahim b. İsmail el-Ebyârî (ö. 1414), *el-Masuatul-Kur'âniyye*, Müessesetu Sicilî'l-Arab, Kahire 1405, V, 27; Abdulfettah Abdulaziz, *Kavâidü't-tecvîd alâ rivâyeti Hafs an Âsim*, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut 1404, I, 89.

³ İbnu'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kirâati'l-aşr*, I, 240; Nihat Temel; *Kirâat ve Tecvîd İstilahları*, İFAV Yay., İstanbul 1997, 118. Vakf, kelime olarak durmak, durdurmak, hapsedmek, terim olarak da kıraate yeniden başlama niyetiyle normal olarak nefes alınabilecek bir zaman diliminde bir kelime üzerinde sesi kesmekten ibarettir. Bu da ayetlerin bitiminde ve ortalarında olup kelime ortasında yahut yazılış olarak bitişik olan iki kelime arasında olmaz. Haliyle bu arada da zorunlu olarak nefes alınacaktır. (Bkz. Suyûtî, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân* (Tah: Ahmed b. Ali), Dâru'l-Hadis, Kâhire 2006, s. 250; Veli Kayhan, “Vakf ve İbtida İlmî ve Kur'an Tefsirindeki Yeri”, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X/2-2006, s. 301).

⁴ Celaluddin es-Suyuti, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*, s. 260. Sektenin uygulanması, uzunluğu veya kısalığı konusunda imamların görüşleri farklılık arz etmektedir. Ancak tespit ettikleri kurallar muvacehesinde benimsedikleri kıraat tarzları olan tahkik, tavassut ve hadre sistemlerinin her birine göre sektenin süresinin tabii olarak vakf müddetinin altında olması hususunda ittifak etmişlerdir. (Bkz. İbrahim Tetik, *Vakf ve İbtidâ İlminin Ayetleri Anlamlandırmadaki Rolü*, (Uşmâni Bağlamında), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. L. Tezi, Erzurum 2012, s. 20).

üzerinde sekte yapılmak lazımdır. Bu sem'â, yani bu mevzu ile ilgili Hz. Peygamber (s.a.s.)'den gelen rivayet kaydına bağlıdır. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.s.)'den sahih bir rivayetle nakledilmeyen yerlerde sekte caiz olamaz. İmam İbnu'l-Cevzî'nin de belirttiği gibi bu hususta sahih rivayetler vardır. Ancak vakıf yapılan yerler kıraat kitaplarının belli yerlerinde görüleceği üzere kırâat-i aşere arasında farklı farklıdır.⁵

Kırâat imamları arasında en fazla sekte yapan Hamza (ö. 156/772)'dir. Hamza; râvisi Halef (ö. 229/844)'in rivayetine göre, harekeli hemze harfinden önce sâkin bir harfin gelmesi hâlinde sekte ile okur. Diğer bir ifadeyle kendilerinden sonra sakin bir harf olmadığı takdirde imâle yapması, diğeri de sakin bir harften sonra hemze geldiğinde de, vakfetmeksizin sekte uygulamasıdır.⁶

Ebü Ca'fer (ö. 130/747) ise; Hurûf-u Mukattaa harflerinin her biri arasında da sekte yapar.⁷

Sektenin Etki Alanı:

Sekte hem mana hem de fonetik yapı ile irtibatlı bir kuraldır.⁸ Hangi seslerin uzatılacağını, telaffuzun nerelerde kesileceğini sistemli bir şekilde öğreten tecvit ilminin kaideleri Kur'an-ı Kerim'in doğru okunması için aynı zamanda fonetik tesir yapar. Diğer taraftan vasıl hâlinde yanlış anlaşılmaya müsait kelime gruplarını fark ettirerek ayırt etme ve verilmek istenen gerçek mana üzerinde vurgu yapma adına da önemli bir vazife yapmaktadır.

Örneğin Yûsuf suresi 31. ayette geçen (فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْتُهُ) 'Kadınlar Yûsuf'u görünce (onu umduklarından daha da güzel bularak) büyüttüler' mealindeki ayetin Hamza b. Habîb'in kıraatine göre sekteli okunduğunda, sektenin mana ile fonetik ilişkisiyle birlikte nasıl yansıttığı daha net olarak fark edilecektir.

⁵ Abdül-Fettah el-Mursifi, *Hidâyetu'l-kâri ilâ tecvid-i kelâmi'l-bârî*, Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 2004, I, 407.

⁶ Nasr Atiyye, *Gâyetu'l-merîd fî ilmi't-tecvîd*, Dârü'l-Harameyn li't-Tibâa, el-Kâhire, (III. Bsk.), 1413, s. 234.

⁷ Ebû Amr Osman b. Saîd (ö. 444), *et-Teysîr fî'l-kırâati's-seb'*, (nşr. Otto Pretzl), İstanbul 1930, s. 62; İbnu'l-Cezerî, *en-Neşr*, I, 240.

⁸ Kur'an-ı Kerim'de kullanılan lafızlar ve bu lafızların içinde yer alan harflerin uyum içinde dizilişi o kelimenin manası ile ahenklik arz eder. Buna tabiattaki seslerin adeta harflere dönüşmesi ve kelimeleşmesi anlamında 'onomatope' denir. Arapça lafızların ne anlama geldiğini bilmeyen herhangi bir insan bile seçilmiş olan Kur'an kelimesinin tedâi ettiği manayı veya o mananın ipuçlarını hissedebilir. Kur'an kelimeleri bu hususiyeti ile muhataplarına ayrı bir icâz örneği sunmaktadır. Kuyu anlamına gelen ve yaygın olarak kullanılan örneğin (البي) yerine (الجب) kelimesinin seçilmiş olması içine bırakılan taşın suya düştüğünde çıkardığı ses çağrışımıyla anlama daha farklı bir zaviyeden da zenginlik katmaktadır. Kur'an dili içerdiği lafızları, lafızların harflerinin kulağa hoş gelecek tarzda birbirleriyle uyumlu sıralanışı, bu lafızların cümle içerisindeki dizilişi, muhatabını adeta büyüleyici bir atmosfer iklimine çekmektedir. Yani, onun edebî ahengi muhatabını adeta büyüleyecek tarzdadır. Öyle büyüleyicidir ki, Arap belâgatında otorite sayılan muarızları dahi, onun karşısında teslimiyetlerini itiraf etmişlerdir. Bkz. Cüneyt Eren, *Dil ve Üslup Açısından Kur'an*, Işık Yayınları, İstanbul 2014, s. 39.)

Ayetin bu kısmında, birincisi (رَأَيْتَهُ), ikincisi ise (هَذَا)'nın sonunda yer alacak şekilde, sadece iki adet sekte mevcut olmasına rağmen, ses anlam ilişkisinin en üst düzeyde korunabilmiş olduğunu görmekteyiz. Özellikle beş eliflik meddin arkasından gelen ilk sekte, tam bir erkek güzeli olan Hz. Yûsuf (a.s.)'u bir anda karşılarında gören Mısır'lı kadınların, meyve soydukları bıçaklarla ellerini kestiklerinin farkına varamayacak derecede âdeta çarpıldıklarını canlı bir sahne hâlinde tasvir etmektedir. Öyle ki, kadınların bu şaşkınlıkları, bütün gözler Yûsuf (a.s.)'un cemaline odaklanmışçasına devam etmekte ve ikinci bir sekte ile daha da pekiştirilip son bulmaktadır. Nitekim Kâri Mustafa İsmail'in tiz bir rast perdede devam ettiği okuyuşunda ayetin bu kısmına ulaştığında, sesini daha da tizleştirerek, sekte vechini: *Felemmâ raeynehûûûûû –s– ekbernehû..* şeklinde icra etmesi, Yûsuf (a.s.)'un onu görmeye gelen kadınların bulunduğu odaya girmesiyle salona âdeta bir ölü sessizliği çöktüğünü ve bu harika güzellik karşısında kadınların bir ara nefesleri kesilir gibi olduğunu sergilemektedir.⁹

II. Âsım Kıraatinin Hafs Rivayetine Göre Kur'an-ı Kerim'de Sekte ve Sektenin Kur'an'ın Yorumundaki Rolü

Âsım (ö. 127/745) kırâatının Hafs (ö. 180/796) rivayetine göre; Kur'an-ı Kerim'de caiz ve vacip olmak üzere iki ayrı sekte durumu söz konusudur. Vacip olanlardan dört yerde sekte yapılır.¹⁰ Bu sektelerden ikisi elif, diğer ikisi de sükûn üzere icra edilir.

1- Kehf suresinin 1. ve 2. ayetleri arasında; (الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجاً قِيماً لِيَذَرَ بَأْساً شَدِيداً مِنْ لَدُنْهُ وَيُثَبِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ) *Hamd O Allah'a mahsustur ki kuluna kitabı indirdi ve onun içine tutarsız hiçbir şey koymadı. Dosdoğru bir kitap olarak gönderdi. Ta ki Kendi nezdinde inkârcılar için hazırladığı şiddetli azabı bildirerek onları uyarısın. Makbul ve güzel işler yapan müminleri de ebediyyen içinde kalacakları güzel bir mükâfatla müjdelesin ve ta ki "Allah evlat edindi" diyenleri uyarısın.*

Bu iki ayetin (عَوْجاً وَ قِيماً) kelimeleri arasında vakf yaparak durmak daha doğrudur. Ancak sekte de yapılabilir. Hafs rivayetine göre sekte şu şekilde

⁹ Necdet Çağıl, *Kur'an'ın Belâgat ve Fonetik Yapısı*, İlahiyât, Ankara 2005, s. 268.

¹⁰ Ebû Muhammed Abdulhak İbn Atiyye (ö. 542), *el-Muharreru'l-veciz tefsîru ibn Atiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422, III, 494.

yapılır: (عَوْجًا) kelimesindeki tenvin, elif'e çevrilir ve medd-i tabî yapılarak elif üzerinde nefes almadan kısa bir süre durulup (فَيْمًا) kelimesine geçilir.¹¹

Her iki ayetin sekteli olarak okunduğunda sektenin mana ile ilişkisini nasıl yansıttığı daha net olarak görülecektir. Zira secte ilk ayetin fasılasında yer alan (عَوْجًا) *tutarsızlığın* ikinci ayetin başında yer alan (فَيْمًا) *eğrisi büğrüsü*, *'yanlışı ve çelişkisi bulunmayan dosdoğru'* ile birlikte tevehhüm edilmesine yol açmaktadır. Diğer bir tabirle yapılan secte bir sonraki ayetin ilk kelimesi olan *"dosdoğru"* anlamındaki kelimenin *"eğrilik"* anlamındaki (ve üzerinde secte yapılan) kelimenin sıfatı olabileceği vehmini bertaraf etmektedir.¹² Çünkü bu onun sıfatı olmayıp (له) zamirinin mercii olan *"kitab"*ın hâlidir.¹³ Yani *O kitabı dosdoğru kitap olarak kılmıştır*, anlamındadır.

Burada secte ile yapılan vurgu bazı sahabilerin ellerindeki Mushaf'larda «ولم يجعل له عوجا لكن جعله قيما» Allah (c.c.) Kur'an'da herhangi bir tutarsızlık bırakmamış, onu eksiksiz dosdoğru yapmıştır, şeklinde açıklama ile daha net olarak ortaya konmuştur.¹⁴ Dolayısıyla ayetin manasının yanlış anlaşılma ihtimali önlenerek kastedilen mana özellikle vurgulanmış olur.¹⁵

¹¹ Diğer bir tabirle birinci kelimenin sonundaki tenvinli elifi 'ivecen' diye okunmasının ardından bir elif miktarı nefes almadan sessizce beklenip ikinci kelime 'kayyimen' kelimesini okuma şeklinde yapılır. Ebû Amr Osman b. Saîd Dâni (ö. h. 444), *et-Teyşir fi'l-kirâati's-seb'*, Dârü'l-Kutubi'l-Arabi, (nşr. Otto Pretzl), İstanbul1930, s. 156 (فأحذف عوجا بسكت على الألف سكتة لطيفة من غير قطع ولا تنوين ثم يقول قيما) *Câmiu'l-beyân fi'l-kirâati's-seb'i'l-meşhûre*, s. 599; (قرأ عاصم في رواية حفص (عوجا)الكهف يسكت سكتة لطيفة من غير قطع ولا تنوين ثم يقول) *el-İknâ' fi'l-kirâati's-seb'î' Bâziş* (ö. h. 540), (عوجا بوقفه لطيفة من غير قطع ولا تنوين-حفص), Ayrıca bkz. Ebû Muhammed el-Endelusi İbn Atiyye, *el-Muharreu'l-veciz, tefsîru ibn Atiyye*, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422, III, 494; en-Numani, Ebu Hafş Siracuddin (ö. 775), *el-Lubâb fi ulûmi'l-kitab*, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1419, XII, 416.

¹² Ebû'l-Abbas Şihabuddin el-Halebi (ö. 756), *ed-Durru'l-masûn fi ulûmi'l-kitâbi'l-masûn*, Dârü'l-Kalem, Dımaşk, VII, 434; Ebu Hafş Siracuddin en-Numani (ö. 775), *el-Lubâb fi ulûmi'l-kitab*, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1419, XII, 416.

¹³ Mahmud b. Hamza el-Kirmânî (ö. 505), *Garâibu't-tefsîr ve acâibu't-te'vil*, Dârü'l-Kible, Beyrut ts., I, 647. Nahivciler, ayeteki "kayyimen" kelimesinin mansub oluşu hususunda belirttiğimiz hal olması dışında farklı görüşlerde de bulunmuşlardır. 'Keşşaf' Sahibi şöyle der: "Bu kelimeyi, 'kitap' lafzının "hâl'i saymak caiz değildir. Çünkü ifadesi, enzele fiilinin üzerine ma' tûftur. Binâenaleyh bu ifade, "ellezi" sîla edatını takip edenlere dâhildir. Dolayısıyla "kayyimen" kelimesini "kitap"tan hal saymak, sîla cümlesinin bir parçası ile hal ve zil-hâlin arasını ayırmış olmayı gerektirir ki bu caiz değildir. Bu caiz olmayınca bu kelimenin, mukadder bir fiil ile mansub olması gerekir ve takdiri *"Ve Allah o Kur'an'ı dosdoğru kıldı"* şeklindedir. İsfehânî şöyle der: "Bizim bu husustaki kanaatimiz şudur: "Ayetteki ifadesi birinci hal, "kayyimen" ifadesi de ikinci hal'dir. Bu ikisi birbiri peşinde olan iki "hal'dir. Buna göre kelâmın takdiri, "O, kuluna kitabı, ona bir eğrilik kılmaksızın ve dosdoğru olarak indirdi" şeklinde olur." Haili T-'ukad kitabının sahibi es-Seyyid şöyle der "Ayetteki "kayyimen" kelimesini ifadesinden bedel kılmak da mümkündür. Çünkü bu cümlenin manası, *"Allah onu eğrisiz yani dosdoğru kıldı"* demektir. Buna göre sanki *"Allah kuluna o kitabı indirdi ve onu "kayyim" yani dosdoğru kıldı"* denilmiştir. (Fahrüddin Râzi, *Mefâtihu'l-gayb*, Dârü lhyâ'i't-Türâsi'l-Arabi, Beyrut 1420, XXI, 423; Fahrüddin Râzi, *Tefsîr-i kebir*, (trc. Suat Yıldırım, Lütfullah Cebeci, Sadık Kılıç, Sadık Doğru), Akçağ yay., Ankara 1993, XV, 97.)

¹⁴ Ebû Muhammed İbn Atiyye el-Endelusi, *el-Muharreu'l-veciz, tefsîru ibn Atiyye*, Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422, III, 495. Ayrıca bkz. Ebû'l-Abbas Şihabuddin el-Halebi (ö. 756), *ed-Durru'l-masûn fi ulûmi'l-kitâbi'l-masûn*, VII, 434.

¹⁵ Ebû Hayyan Muhammed el-Endelusi, *el-Bahrü'l-muhit*, Dârü'l-Fikir, Beyrut 1420, VII, 136.

2- Yâsîn suresi 52. ayetinde; (قالوا ياويلنا من بعثنا من مردنا) yani (مِنْ مَرَقَدْنَا هَذَا) kelimelerinde yapılır.¹⁶

Hafs rivayetine göre sekte şu şekilde yapılır: Birinci kelime (من مردنا) okunduktan sonra ses ve nefes bir elif miktarı kesilip ardından ikinci kelime (هذا) kelimesini okuma şeklinde yapılır.

Burada sektenin hikmeti daha sonra gelen (هذا) “bu” işaret edatının (مردنا) “yattığımız yer” ifadesinin sıfatı olduğu sanılmasın diyedir. Zira o sıfat değil, yeni bir cümlelin başlangıcıdır.¹⁷ Sekte yapılmısaydı meleklerin ve kâfirlerin sözü birbirinden ayrılmamış olurdu. Yani sekteden önce (مَرَقَدْنَا) kelimesi ile kâfirlerin sözü sona ermiş olup, sekteden sonra (هَذَا) kelimesi ile de meleklerin sözleri başlamaktadır. Dolayısıyla bu iki sözün farklı şahısların söylenmiş olmasının açıkça vurgulanması maksadıyla sekte yapılmış olur.

3- Kıyâme suresinin 27. ayetinde geçen (وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ) ‘*Tedavi edebilecek kim?’ denildi (denilecek)*’ cümlesinde sekte yapmak daha doğrudur. Fakat geçiş de yapılabilir.

Hafs rivayetine göre sekte şu şekilde yapılır: (قِيلَ مَنْ) ‘deki nûn harfi üzerinde durulur, nefes almadan kısa bir süre ses kesilip, sonra (راقٍ) kelimesine devam edilir.¹⁸

Burada sekte yapmanın gerekçesi (مَنْ) harfini ardından gelen (راقٍ) kelimesinden ayrı bir kelime olduğunu fark ettirmektir.¹⁹ Bu, sonraki kelimeyle birlikte mübalağa sigası olarak ‘fe’al’ vezninde tek bir kelime değildir.

Sekte yapılmısaydı idğâm-ı bilâ gunne olarak anlamı değişmiş olacaktı. Zira burada iki ayrı kelime vardır ve (مَنْ رَاقٍ) “tedavi eden kimdir?” demektir. Eğer idğâm yapılırsa, iki ayrı kelime tek kelime hâlinde (مَرَقٍ) olur ki manası “çorbacı” demektir.

¹⁶ Bkz. Ebü Muhammed İbn Atiyye el-Endelusi, *el-Muharreu'l-veciz, tefsiru ibn Atiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422, III, 494; Nâsuruddin Ebu Said Muhammed el-Beydâvi, *Envâru't-tenzil, tefsiru'l-Beydâvi*, Dâru İhyâ'id-Turâsi'l-Arabi, Beyrut 1418, IV, 270; Ebu Hafs Siracuddin en-Numani (ö. 775), *a.g.e.*, XII, 417; es-Seâlebi, Ebu Zeyd Abdurrahman (ö. 875), *el-Cevâhiru'l-hisan tefsiru's-Seâlebi*, Dâru İhyâ'i't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut 1418, III, 506.

¹⁷ Ebu'l-Abbas Şihabuddin el-Halebi (ö. 756), *ed-Durru'l-masûn fi ulûmi'l-kitâbi'l-masûn*, VII, 435; Ebu Hafs Siracuddin en-Numani, *a.g.e.*, XII, 417.

¹⁸ (راقٍ) kelimesi “rukye” kökünden Arapça’da, birisi bir şey vasıtasıyla hastanın şifa bulmasını istediğinde denilir. Nitekim “Seni Bismillah diyerek, Allah’ın yüce adına dayanarak tedavi diyorum” denilir. Bu izaha göre, bu sözü söyleyen kimseler, ölümle yüz yüze bulunan o insanın etrafında bulunanlar olmuş olur. Buna göre, bu soru, istifhâm-ı takriri olabilir. Buna göre onlar sanki o hasta için, onu bundan kurtaracak, ona okuyup üfleyecek bir doktor bulmayı arzulamış olurlar. Bu sorunun, istifham-ı inkârı (olumsuzluk ifade eden bir soru) olması da muhtemeldir. Nitekim bir kimse ümitsizliğe düştüğünde, “Ölümlü yüzyüze kalan bu insanı, kim bundan kurtarabilir?” der. Fahrüddin er-Râzi, *Tefsir-i kebir mefâtihu'l-gayb*, Akçağ Yayınları, Ankara 1988, XX, 310; Ebu'l-Abbas Şihabuddin el-Halebi (ö. 756), *ed-Durru'l-masûn fi ulûmi'l-kitâbi'l-masûn*, X, 580; Ebü Hafs Siracuddin en-Numani, *a.g.e.*, XIX, 571.

¹⁹ Muhammed Seyyid Tañtâvi, *et-Tefsiru'l-vasit*, Dâru Nahdati Mısır li't-Tibâa, Kahire 1998, XV, 206.

Elmalılı burada yapılan sektenin hikmeti hakkında şunları nakleder: ‘Burada bir “sekte” ile okunur ki, bunda lafız ve mana itibarıyla iki nükte vardır. Birincisi, sekte yapılmadığı takdirde “nûn” harfinin “râ” harfi ile birlikte ğunnesiz olarak idğam yapılması durumunda lafız “merrâk” hâlini alır ki, manası “çorbacı” demektir. Sekte ile bu karışıklığın önüne geçilmiş olur. İkincisi de bu anın, nefesin kesildiği bir durma ve nefes almama anı olduğuna dair bir uyarı olur.²⁰ Oysa ayette rukiyye/okuyup üfleyerek son müdahaleyi yapacak ve böylece ölümle yüz yüze kalan kimseleri son nefesini veririrken kurtaracak birinin olup olmadığından bahsedilmektedir.

4- Mutaffifin suresi 14. ayetinde geçen (كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)

(كَلَّا بَلْ رَانَ) cümlesinde sekte yapmak daha doğrudur. Fakat geçiş de yapılabilir.

Hafs rivayetine göre sekte şu şekilde yapılır: (كَلَّا بَلْ) ‘Hayır anlamındaki’ lâm harfi üzerinde durulur; nefes almadan ses kısa bir süre kesilir ve (رَانَ) kelimesinden devam edilerek okunur.²¹ Ayette yer alan sekte, sükûn üzerine olup ayet ortasında ve durak olmayan bir yerdedir. Bu şekilde yapılan sekte ile ‘bilakis’ anlamındaki (بَلْ) lafzı ile hemen ardından gelen ve ‘pas tuttu’ anlamındaki (رَانَ) lafzından ayrı bir kelime olduğunu fark ettirmiş olunur. Böylelikle lâm harfinin râ harfine idğam olunmaması sağlanır.

Sekte yapılmasaydı idğâm-ı mütegaribeyn olarak anlamı değişmiş olacaktı. Zira burada iki ayrı kelime vardır ve (بَلْ رَانَ) “pas tuttu” demektir. Eğer idğam yapılırsa, iki ayrı kelime tek kelime hâlinde (بِرَانَ) olur ki manası “küpçü” demektir.

‘Burada okunurken ‘lâm’ harfi ‘râ’ harfine idğam olunmamak için Hafs rivayetinde lâm harfinin üzerinde hafif bir sekte yapılarak okunur ki ‘reyn’ lafzının manasındaki kapalılığa açık bir işaret ve vurgu olmuş olur.²² demektir.

Sonuç

Kur’an, ilim, hüküm ve beyan bakımından beşer gücünü aşan ve kendisinin mucizeliğini gösteren farklı özelliklerle dolu bir kitaptır. Hem icâz

²⁰ M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili* (sad. İsmail Karaçam, Emin Işık vd.), Feza yay., VIII, 445.

²¹ Ebû Amr Osman b. Saîd Dâni, *et-Teyşir fi’l-kirâati’s-seb’*, s. 62; İbnu’l-Cezerî, *en-Neşr*, I, 241-243; Abdurrahman Çetin; *Kur’an Okuma Esasları*, Aksa Yay., İstanbul 1997, s. 137-138; İsmail Hakkı b. Mustafa, *Tefşiru ruhi’l-beyan*, Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabi, Beyrut ts., X, 285.

²² M. Hamdi Yazır, *a.g.e.*, IX, 70.

zırhıyla korumaya alınan hidayet kitabı, hem de murad-ı ilahi gereği son Peygamber'e indirilen yegâne söz mu'cizesi olan kitaptır. Kur'an icâzının; belki de indiği dönem itibarıyla en belirgin olanı onun, nazım, üslup ve kelimelerden oluşan beyanî yönüdür.²³

Kur'an'ı okurken harflerin hakkını vermek, harfleri mahreç ve aslına uygun olarak okumak demek olan tecvit kuralları da vahye istinat etmektedir.²⁴ Çünkü tecvit kuralları, Hazreti Cebrail (a.s.)'in Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'e Kur'an'ı nazil buyururken okumuş olduğu kurallar mecmuasıdır. Bu kurallara yazılı metinde farklı sembollerle işaret edilirken, okuma esnasında da mevcut kuralların tatbik edilmesiyle lafızların mana ve fonetik özelliklerinin öne çıkması sağlanmış olur. Çünkü Kur'an hem 'el-Kitab' yazılı ve hem de 'el-Kur'an' okunmaya dayalı sözel özellik taşımaktadır.

Yukarıda bahsi geçen tecvit kurallarından birisi de, sesi nefes almaksızın âdet olarak vakf zamanından daha kısa bir müddet kesmekten ibaret olan 'sekte'dir. Buna riayetle vasıl hâlinde yanlış anlaşılmaya müsait kelime gruplarını fark ettirerek ayırt etme ve verilmek istenen gerçek mana üzerinde vurgu yapma sağlanmış olur. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in doğru okunması adına fonetik tesirinin önemi de göz ardı edilmemelidir.

Kaynakça

- Âsim Efendi, *Kâmus Tercemesi*, el-Matbaatü'l-Bahriyye, İstanbul 1304-1305.
 Çağıl, Necdet, *Kur'an'ın Belâgat ve Fonetik Yapısı*, İlahiyât, Ankara 2005.
 Çetin, Abdurrahman; *Kur'an Okuma Esasları*, Aksa Yay., İstanbul 1997.
 Dâni, Ebû Amr Osman b. Saîd (ö. 444), *et-Teysîr fi'l-kırâati's-seb'* (nşr. Otto Pretzl), İstanbul 1930.
 Elmahlılı, *Hak Dini Kur'an Dili* (sad. İsmail Karaçam, Emin Işık vd.), Feza yay.
 Ebû'l-Abbâs Şihabuddin el-Halebi (ö. 756), *ed-Durru'l-masûn fi ulûmi'l-kitâbi'l-masûn*, Dâru'l-Kalem, Dımaşk.
 Ebu Hafs Siracuddin en-Numani (ö. 775), *el-Lubâb fi ulûmi'l-kitab*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1419.
 Ebû Hayyan Muh.ammed el-Endelusi, *el-Bahru'l-muhit*, Dâru'l-Fikir, Beyrut 1420.

²³ Zira Kur'an; lâfız, lâfızla tamamlanan mana ve her ikisini bir arada toplayan nazım olmak üzere üç unsuru ihtiva eder. 'Kur'an da nefislerdeki mananın tertibine göre sözdeki lafızların sıralanışıdır'. (Abdulkâhir el-Cürçani, *Delâilü'l-icaz*, Beyrut 1398, s. 67; ayrıca bkz. A. Cüneyt Eren, *Dil ve Üslub Açısından Kur'an*, (Kur'an'ın Nazım Güzelliği), s. 86.)

²⁴ Yani Cebrâil (a.s.) Kur'an'ı ayet ayet indirirken nasıl okumuşsa, harflerin boğazdan çıkış biçimlerini nasıl göstermişse, harfleri hangi gırtlak, hançere, boğaz ve ağız sesi ile okumuşsa, Peygamber Efendimize (s.a.s.) Kur'an'ı vahy ederken nasıl kıraat etmişse, bütün bu okuyuş ve kıraat biçimleri Tecvid kuralları olarak tesbit edilmiş ve bir araya toplanmıştır. Yani "Tecvit" adı altında öğretilen okuyuş kuralları Cebrâil'den (a.s.) Peygamber Efendimize (s.a.s.) intikal eden okuyuş biçimlerinden ve kurallarından başka bir şey değildir. (Bkz. <http://www.fikih.info/kategoriler/kuran-i-kerim/2924-tecvid-kurallarini-kim-belirlemis.html>; ayrıca bkz. <http://www.suleymankosmene.com/kategoriler.html?start=1110>)

- Ebû Muhammed İbn Atiyye el-Endelüsî, *el-Muharreu'l-vecîz, tefsîru ibn Atiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422.
- Ebu Zeyd Abdurrahman es-Seâlebi (ö. 875), *el-Cevâhiru'l-hisan tefsîru's-Seâlebi*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabi, Beyrut 1418.
- İbn Atiyye Ebû Muhammed Abdülhak (ö. 542), *el-Muharreu'l-vecîz tefsîru ibn Atiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1422.
- İbnu'l-Cezerî, Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed (ö. 833) *en-Neşr fi'l-kirâati'l-aşr*, Mısır ts.
- İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem el-İfrîkî, *Lisânü'l-arab*, I-XV, Beyrut ts.
- İsmail Hakki b. Mustafa, *Tefsîru ruhi'l-beyan*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabi, Beyrut, ts.
- Karagöz Mustafa, Ayetlerdeki Durak Yerlerinin Manaya Etkisi, *Bilimnâme*, XXI, 2011.
- el-Kirmâni, Mahmud b. Hamza (ö. 505), *Garâibu't-tefsîr ve acâibu't-te'vil*, Dâru'l-Kible, Beyrut, ts.,
- Nâsuruddîn Ebu Said Muhammed el-Beydâvi, *Envâru't-tenzîl, tefsîru'l-Beydâvi*, Dâru İhyâi'd-Türâsi'l-Arabi, Beyrut 1418.
- es-Suyûti Celaluddin, *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân* (Tâhk: Ahmed b. Ali), Dâru'l-Hadîs, Kâhire 2006.
- et-Tantâvi Muhammed Seyyid, *et-Tefsîru'l-vasît*, Dâru Nahdati Mısır li't-Tibâa, Kahire 1998.
- Temel, Nihat; *Kirâat ve Tecvid İstılahları*, İFAV yay., İstanbul 1997.
- er-Râzi Fahrüddin *Tefsir-i kebir mefâtihu'l-gayb*, Akçağ Yayınları, Ankara 1988.